

PRÁVNICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY

KATEDRA PRÁVNÍ TEORIE

Seminární Práce

Analýza vybrané alternativní metody řešení sporů :

-Rozhodčí řízení(vnitrostátní)-

Matěj Halouzka
(UČO: 238559)

Seminární skupina č. 11
Vyučující: JUDr. Radim Polčák, Ph.D.

2006

„Prohlašuji, že jsem seminární práci na téma
„Analýza vybrané alternativní metody řešení sporů :
-Rozhodčí řízení(Vnitrostátní)-„
zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny.“

Obsah:

Obálka	1
Prohlášení	2
Obsah	3
Rozhodčí řízení	4
Rozhodce	4
Subjekty rozhodčího řízení	5
Předmět rozhodčího řízení	5
Druhy rozhodčího řízení	6
Průběh rozhodčího řízení	6
Právní povaha rozhodčího řízení	7
Použitá literatura	9

Rozhodčí řízení

Rozhodčí řízení se obecně definuje jako rozhodování sporu soukromými osobami nebo nestátními rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny na základě dotčených právních předpisů předložený spor projednat a rozhodnout.¹⁾

Rozhodčí řízení není žádným novým aspektem ve vývoji práva, již ve starém Římě byla známa funkce rozhodce. První české písemné prameny o rozhodčím řízení najdeme ve Statutech Konráda Oty z roku 1237. V Českých zemích se rozmach rozhodců datuje do období vlády Karla IV. Avšak k největšímu rozvoji rozhodčího řízení došlo v druhé polovině 20. století.

Možnost sjednávat rozhodčí smlouvy (doložky o rozsudím) obsahoval císařský civilní soudní řád z roku 1895, který platil na našem území až do roku 1950, kdy byl nahrazen novým občanským soudním řádem. Tento řád sice obsahoval možnost řešení sporů v rozhodčím řízení, ale jen v případě že jeden z účastníků byla tuzemská právnická osoba.

V zákoně č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, bylo rozhodčí řízení omezeno pouze na spory mezi československými organizacemi pro mezinárodní obchod.

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ze dne 1. listopadu 1994, platném od 1. ledna 1995 přinesl zásadní změny právní úpravy rozhodčího řízení i ve vnitrostátních vztazích. V části první §1 zákona 216/1994 Sb. stojí: Tento zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů.

Důvodem pro tuto změnu byl požadavek poskytnout fyzickým osobám, aby své majetkové spory mohly svěřit k rozhodnutí rozhodcům. Pokud vezmeme v úvahu rychlost českých soudů při rozhodování v majetkových věcech, je rozhodčí řízení podstatně rychlejší.

Rozhodčí řízení je alternativní cestou namísto soudního řízení tam, kde zákon umožňuje řešení sporu před rozhodci.

Rozhodce

Podle §4 ZRŘ se rozhodcem může stát každý občan České republiky, který je zletilý a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Funkci rozhodce v ČR může vykonávat i jiný státní příslušník, který je způsobilý k právním úkonům podle zákona jeho země, nebo alespoň podle zákona České republiky.

Zvláštní předpisy jsou např. §52 odst. 4 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, nebo § 4 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Oba tyto předpisy zakazují soudcům zastávat jiné placené funkce.

Zákon nijak neomezuje strany při výběru rozhodce. Proto obě strany nesou zodpovědnost za případnou chybu rozhodce. Podle §6 odst. 1 a 2 ZRK může být rozhodcem každá zletilá, bezúhonná, fyzická osoba, způsobilá k právním úkonům, mající zkušenosti s výkonem funkce rozhodce a obě strany se na ní dohodnou.

Pokud se strany v písemné rozhodčí smlouvě dohodnou, že se bude postupovat dle rozhodčích pravidel UNCITRAL, tato pravidla nestanovují žádná omezení pro osobu rozhodce. Podle těchto pravidel se rozhodcem může stát každý.

§1 zákona o rozhodčím řízení stanovuje, že rozhodcem musí být nepodjatá a nestranná osoba.

Přijetí funkce rozhodce je volní záležitostí, proto nikdo tuto funkci nemusí přijmout. Pokud ji však přijme je povinen postupovat dle platného právního řádu. Přijetí funkce rozhodce musí být písemné. Rozhodce se může své funkce vzdát jen za závažných okolností nebo se souhlasem stran. Závažnost důvodů pro vzdání se je individuální.

1) Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Květoslav Růžička, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Česnek, Dobrá Voda 2003

Rozhodce je povinen zachovat mlčenlivost, které může být zbaven jen se souhlasem stran nebo za vážných okolností předsedou okresního soudu v místě bydliště rozhodce.

Počet rozhodců a konkrétní osoby mají být zpravidla určeny ve smlouvě. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý. Pokud smlouva nic takového nestanovuje, v tom případě každá strana jmenuje jednoho rozhodce a tito rozhodci zvolí předsedu, pokud rozhodcům brání ve zvolení předsedajícího rozhodce nějaká okolnost, jmenuje rozhodce nebo předsedajícího rozhodce soud, pokud se strany nedohodly jinak.

Rozhodci mohou působit buď samostatně, příležitostně nebo u stálých rozhodčích soudů. V současné době u nás působí tyto stálé rozhodčí soudy:

1. Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky -
2. Burzovní rozhodčí soud
- rozhoduje spory burzovních obchodů uzavřených na burze, pokud strany vyloučí rozhodnutí soudní cestou.
Podle § 30 odst. 3 zákona č. 214/1994 Sb., právo z burzovního obchodu musí být uplatněno u burzovního rozhodčího soudu do sedmi dnů ode dne, kdy burzovní obchod byl nebo měl být plněn. Právo neuplatněné v této době zaniká.
3. Burzovní rozhodčí soud pro komoditní burzy
- rozhoduje spory burzovních obchodů, které jsou jinak příslušné rozhodovat soudy, dále potom spory mimoburzovních obchodů, jejichž předmětem jsou komodity, s kterými se na burze obchoduje.

Subjekty rozhodčího řízení

Subjekty civilního řízení jsou činitelé, kteří jsou nositelé práv a povinností, jimiž vstupují do civilněprocesních vztahů a vykonávají vliv na průběh řízení.

Subjekty civilního řízení jsou jednak ty, jež jsou ze zákona oprávněny rozhodovat o právech, povinnostech a právem chráněných zájmech fyzických a právnických osob a státu. Těmito subjekty jsou soudy. Alternativně však jimi mohou být i rozhodci (stálé rozhodčí soudy), tedy i orgány nestátní.⁽²⁾

Dalšími subjekty jsou účastníci (procesní strany), o jejichž právech a povinnostech bude v rozhodčím řízení rozhodováno. V krajním případě se účastníkem civilního řízení může stát i státní zástupce.

V civilním řízení nalezneme i osoby, o jejichž právech a povinnostech není přímo rozhodováno jako např. znalci, svědci, zapisovatelé apod.

Během rozhodčího řízení jsou účastníci vázáni procesními úkony.

Předmět rozhodčího řízení

Každý stát ve svém právním řádu stanoví podmínky, za kterých je možné projednat určitý okruh sporů před rozhodci, resp. Co může být předmětem rozhodčího řízení. V této souvislosti se hovoří o otázce „arbitrability“, tzn. Možnosti a oprávnění stran založit pravomoc rozhodců uzavřením rozhodčí smlouvy.⁽³⁾

Arbitrabilitu rozlišujeme na objektivní a subjektivní. Objektivní arbitrabilita je dána konkrétním právním řádem, načež u objektivní arbitrability si samy strany můžou definovat předmět rozhodčího řízení.

Každý spor, který podléhá rozhodčímu řízení musí splňovat tyto tři podmínky:

- 1) musí jít o majetkový spor – spory, jejichž předmětem je majetek nebo jejichž předmět který lze vyjádřit prostřednictvím majetkových hodnot

- 2) daný spor lze řešit v soudním řízení – spory vyplývající z občanskoprávních, pracovních, obchodních a rodinných vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují jiné orgány

- 3) lze uzavřít smír – nelze uzavírat smír v jednostranných právních úkonech, dále pak všude, kde hmotněprávní úprava vylučuje možnost, aby strany mezi sebou upravovaly vztahy dispozitivními právními úkony.

(2) Rozhodčí řízení, Karel Schelle, Ilona Schelleová, EUROLEX 202

(3) Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Květoslav Růžička, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Česnek, Dobrá Voda 2003

Otázka arbitrability je zásadní otázkou, kterou musí vyřešit sami rozhodci. Dojdou-li k závěru, že předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení, tak rozhodčí řízení musí zastavit. Vydání rozhodčího nálezu v takovém případě by bylo důvodem pro jeho zrušení⁴

Druhy rozhodčího řízení

a) Rozhodčí řízení ad hoc

V tomto řízení je ponecháno na vůli stran kolik rozhodců bude projednávat spor, koho si za rozhodce vyberou a jaká procesní pravidla budou stanovena. Avšak při výběru rozhodců i norem jsou strany vázány ustanoveními právních norem, které upravují rozhodčí řízení na území daného státu.

b) Institucionální rozhodčí řízení

Rozhodčí řízení, které je projednáváno před stálými rozhodčími institucemi (rozhodčími soudy). Každý stály rozhodčí soud vydává svá vlastní specifická pravidla, která určují průběh rozhodčího řízení. Tento druh rozhodčího řízení je více populárnější než řízení ad hoc. Účastníci mohou vybírat listiny rozhodců, nemusí složitě vyjednávat peněžní odměnu, částečně je kontrolovatelná i činnost rozhodců.

c) Fakultativní rozhodčí řízení

O fakultativním rozhodčím řízení mluvíme tehdy, pakliže je k jeho uskutečnění potřebná platná rozhodčí smlouva.

d) Obligatorní rozhodčí řízení

V obligatorním rozhodčím řízení není nutné uzavírat rozhodčí smlouvu, neboť na základě mezinárodních smluv nebo vnitrostátních předpisů stačí podal žalobu u příslušného rozhodce či rozhodčího soudu.

Průběh rozhodčího řízení

Do zahajovací fáze spadá nespočet úkonů.

V případě stálého rozhodčího soudu je do ustanovení senátu realizuje administrativní soudu anebo předseda soudu. V případě soudu ad hoc by je měl realizovat předseda, není však vyloučeno, aby pověřil jiného rozhodce. Příkladmo je možné zmínit § 19 Řádu (odstranění vad žaloby), § 12 Řádu (zajištění důkazů a předběžná opatření před ustanovením rozhodčího senátu). Do ustanovení senátu či rozhodce tajemník rovněž uvědomuje stranu žalovanou o podání žaloby a vyzve ji, aby během 30 dnů od doručení předložila své písemné vyjádření (§ 20 Řádu). Rovněž stranu požádá o oznámení jména rozhodce. Po svém ustanovení pověří senát či rozhodce podmínky řízení a stav přípravy sporu k projednání (§ 24 Řádu).⁵

Jednání senátu je obvykle ústní, avšak strany se před zahájením řízení mohou dohodnout na řízení na základě písemností (§ 27 odst. 1 Řádu). Pokud rozhodce shledá nedostačující důkazní hodnotu písemností, může nařídit ústní jednání.

Pravidla pro vedení ústního jednání, kdy je spor projednáván v neveřejném jednání, jsou uvedena v § 26 Řádu. Spor může být projednáván i v nepřítomnosti stran, pokud to dohoda stanovuje (§ 26 odst. 3 a 4 Řádu). Jaký jazyk bude v jednání používán (§ 7 Řádu) a kde se jednání bude konat (§ 5 Řádu) stanovují strany nebo rozhodci.

V každé fázi rozhodčího řízení jsou rozhodci oprávněni vyzvat strany ke smíru (§ 29 Řádu). V průběhu jednání se provádí zápis, který je upraven v Řádu v § 30.

Následuje proces dokazování, který obsahuje dvě stránky - logickou a formální. Logické dokazování je vytvářeno na základě logicky postavených dokazovacích tvrzení, prostřednictvím kterých chceme dokazovat pravdivost určitého tvrzení. Formální dokazování určuje postupnost, posloupnost a hodnotu důkazů apod. Otázka provádění důkazů je obsažena v § 32 odst. 3 s tím, že provedení je stanoveno senátem. Otázka hodnocení důkazů je stanovena v § 33 s tím, že je postavena na základě volného hodnocení důkazů.

⁴ Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Květoslav Růžička, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Česnek, Dobrá Voda 2003

⁵ Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, Naděžda Rozehnalová, ASPI 2002

Závěrečnou fází rozhodčího řízení je ukončení.

Další řízení jako je řízení o zastavení výkonu, o zrušení rozhodčího nálezu či o jeho výkon sice s rozhodčím řízením souvisejí, nicméně již nepředstavují fáze tohoto řízení. Jsou realizovány před soudy obecnými, podle OSŘ, pokud ZRR jako lex specialis neobsahuje úpravu pro tento typ řízení. Z § 23 vyplývají dvě formy ukončení rozhodčího řízení:

- a) vydání rozhodčího nálezu
- b) vydání usnesení, v případech, kdy se nález nevydává.

Z pohledu obsahového je řízení ukončeno rozhodnutím ve věci samé, dohodou o předmětu sporu, zpětvzetím žaloby zastavením řízení.⁽⁶⁾

Právní povaha rozhodčího řízení

Určit právní povahu rozhodčího řízení není nikterak jednoduché. Postupem času se vytvořily čtyři základní teorie: smluvní, jurisdikční, smíšená, nezávislá. Každá z těchto teorií obsahuje více podob.

a) Smluvní teorie(kontraktační)

Tuto teorii můžeme rozdělit na dva základní směry, a to klasickou smluvní teorii a moderní smluvní teorii.

U klasické smluvní teorie je základem řízení rozhodčí smlouva, která dává rozhodčům pravomoc rozhodovat. Rozhodce zde vystupuje jako zástupce stran, jeho úkolem je zjistit na čem se strany dohodly v hlavní smlouvě a to uvést do rozhodčího nálezu. Z tohoto důvodu je i sám rozhodčí nález smlouvou, kterou uzavírají rozhodci jako zástupci sporných stran.

Moderní smluvní teorie naopak poukazuje, že rozhodci nevystupují jako zástupci stran a že rozhodčí nález není smlouvou. Trvají však na tom, že rozhodčí řízení je samo o sobě smlouvou a že svou povahou nepatří do civilního procesu, ale k právu smluvnímu.

b) Jurisdikční teorie(rozsudková)

Zastánci této teorie se domnívají, že strany trvají na svém stanovisku a rozhodce je má rozsoudit na základě rozhodovací pravomoci, která je mu svěřena zákonem. Jím vydaný rozhodčí nález je pak jurisdikčním aktem.

c) Smíšená teorie(hybridní)

Zde nalezneme vzájemné prolínání prvků smluvní a jurisdikční teorie. Podle smíšené teorie je rozhodčí nález něco mezi rozsudkem a smlouvou. Strany smluvně stanoví rozhodci oprávnění k projednávání a rozhodnutí sporu. Rozhodce následně vydává pro strany závazné a vykonatelné rozhodnutí

d) Nezávislá(autonomní)

Tato teorie odmítá všechny dosud jmenované teorie. Autonomní teorie nahlíží na rozhodčí řízení jako na celek a pátrá po jeho účelu. Právní úprava rozhodčího řízení proto musí odpovídat potřebám uživatelů.

e) Právní povaha rozhodčího řízení podle Ústavního soudu ČR

Vzhledem k jednoinstančnosti rozhodčího řízení využívají strany, které v tomto řízení neuspěly, institutu stížnosti k Ústavnímu soudu. Podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ČR a § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, je ústavní stížnost oprávněna podat fyzická osoba nebo právnická osoba, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním zákonem. Zatím praxe Ústavního soudu je taková, že všechny dosud podané ústavní stížnosti proti rozhodčímu nálezu odmítl jako nepřipustné.⁽⁷⁾

(6) Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, Naděžda Rozehnalová, ASPI 2002

(7) Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Květoslav Růžička, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Česnek, Dobrá Voda 2003

Charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou nelegující vůli stran a její výsledek je činností narovnávací ve smyslu § 585 občanského zákoníku. Výsledek pak je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuelně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřily. Rozhodčí nález je vynutitelný z důvodu vynutitelnosti závazku, který byl rozhodcem v zastoupení stran uzavřen.⁸⁾

8) Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Květoslav Růžička, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Česnek, Dobrá Voda 2003

Použitá literatura

- Rozhodčí řízení, Karel Schelle & Ilona Schellová, EUROLEX Bohemia, Praha 2002
- Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Květoslav Růžička, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Česnek 2003
- Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, Naděžda Rozehnalová, ASPI 2002
- www.ckr.cz
- www.arkcr.cz
- www.urmr.cz